

PRITARTA

Biržų rajono savivaldybės tarybos

2018 m. sausio 25 d.
sprendimu Nr. T-10

BIRŽŪ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2017 M. ATASKAITA

Parengė
Biržų rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro visuomenės sveikatos
stebėsenos specialistė
Ieva Garjonytė

TURINYS

ĮVADAS.....	2
1.BENDROJI DALIS.....	3
1.1.Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“).....	3
2. SPECIALIOJI DALIS.....	12
2.1.Asmenų, susižalojusių dėl nukritimo, skaičius 65+ m. amžiaus grupėje.....	12
2.2.Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas	12
2.3. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų	14
3. PAPILDOMAI APRAŠOMI RODIKLIAI.....	15
3.1. Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, moksleivių gyvenamosios tyrimas	15
3.2. Biržų rajono maudyklų vandens kokybė 2017 m.....	15
IŠVADOS.....	16
REKOMENDACIJOS.....	17

IVADAS

Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos veiklos tikslas – sukurti Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos sistemą, kurioje būtų surinkta išsami informacija apie savivaldybės gyventojų sveikatos būklę, visuomenės sveikatos rizikos veiksnius, sveikatos aplinką, visuomenės sveikatos priežiūros ypatumus, ir ja remiantis būtų planuojamos ir įgyvendinamos savivaldybės visuomenės sveikatos stiprinimo priemonės.

Pateikiami rodikliai iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos *pagrindinių rodiklių sąrašo*, patvirtinto 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1387, atspindinčio, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai, parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro *51 unifikuotas rodiklis*. Rodiklių sąrašas sudarytas remiantis Lietuvos sveikatos programos projekte, Lietuvos strateginiuose sveikatos dokumentuose pateiktais rodikliais, Europos pagrindinių sveikatos rodiklių sąrašu, taip pat remiantis Lietuvos patirtimi vykdant visuomenės sveikatos stebėseną. Rodiklio reikšmė kasmet leidžia vertinti rodiklio pokyčių kryptį ir aprėptį savivaldybėje; kasmet vertinti rodiklio reikšmės atitiktį savivaldybės išsikeltam siekiniui; palyginti savivaldybės rodiklio reikšmę su Lietuvos vidurkiu.

Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2016 m. ataskaitoje aptariami gyventojų sveikatos būklei įtaką darantys veiksniai, sergamumas tam tikromis ligomis, mirtingumas, sveikatos priežiūros sistema, apžvelgtos savivaldybėje vykdomos prevencinės programos bei visuomenės sveikatos stebėsenos tyrimai.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius. Statistiniai duomenys buvo gauti iš stebėseną vykdančių institucijų: Lietuvos statistikos departamento, Higienos instituto Sveikatos informacinio centro ir kitų šaltinių.

1. BENDROJI DALIS

1.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo kūrimas“) atliekamas lyginant praėjusių metų Biržų rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. 1 lentelėje pateikti „Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas, kurioje pavaizduota LSP 2016 metų vertinantys savivaldybės rodikliai. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybės suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

- jei savivaldybė yra viena iš 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis – geriausias žymimas **žalia spalva**;
- jei savivaldybė yra viena iš 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis – prasčiausias žymimas **raudona spalva**;
- jei savivaldybė yra viena iš 36 vidutinių savivaldybių – žymima **geltona spalva**.

Rodiklių analizės ir interpretavimo tikslas - įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS, suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrame stulpelyje pateikiama Biržų rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), septintame – priskirta šviesoforo spalva.

1. lentelė. Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Nr.	Rodiklis	Savivaldybės reikšmė	Lietuvos rodiklis	Mažiausia rodiklio reikšmė	Didžiausia rodiklio reikšmė	Santykis savivaldybės /Lietuva	Šviesoforo spalva
1. SRATEGINIS TIKSLAS – PASIEKTI, KAD 2023 M. ŠALIES GYVENTOJAI BŪTŲ SVEIKESNI IR GYVENTŲ ILGIAU, PAGERĖTŲ GYVENTOJŲ SVEIKATA IR SUMAŽĖTŲ SVEIKATOS NETOLYGUMAI.							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė		73,4	74,9	70,0	77,5	0,97	
<u>1.1. TIKSLAS – SUKURTI SAUGESNĘ SOCIALINĘ APLINKĄ, MAŽINTI SVEIKATOS NETOLYGUMUS IR SOCIALINĘ ATSKIRTĮ</u>							
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų		43,9	28,7	11,4	65,8	1,52	
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyventojų		48,9	28,2	0,00	96,3	1,73	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių		107,3	66,2	31,9	155,2	1,62	

mokyklose, skaičius 1000 gyventojų						
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyventojų	5,8	3,4	0,0	8,8	1,70	
Ilgalaikio nedarbo lygis	2,7	2,2	0,6	8,1	1,22	
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų	-24,1	-14,2	-0,7	-26,2	1,69	
1.2. SUMAŽINTI SOCIALINĘ EKONOMINĘ GYVENTOJŲ DIFERENCIACIJĄ ŠALIES IR BENDRUOMENIŲ LYGMENIU						
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) 100 000 gyventojų	107,9	106,8	38,3	207,3	1,01	
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00–Y89) 100 000 gyventojų	110,1	105,5	35	214,4	1,04	
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	274,5	188,6	63	426,3	1,45	
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	54,2	30,6	3,9	70,5	1,77	
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyventojų	55,9	40,1	0,0	94,6	1,3	
2 TIKSLAS – SUKURTI SVEIKATAI PALANKIA FIZINĘ DARBO IR GYVENAMĄJĄ APLINKĄ						
2.1. KURTI SAUGIAS DARBO IR SVEIKAS BUITIES SĄLYGAS, DIDINTI PREKIŲ IR PASLAUGŲ VARTOTOJŲ SAUGUMĄ						
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų	0,7	0,9	0,0	2,4	0,77	
Asmenų, susižalojusių dėl nukritimo (W00-	205,5	146,9	85,2	201	1,3	

W19), skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų						
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	64,0	65,8	29,3	102,5	0,97	
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų	44,7	77,6	0,0	126,2	0,57	
2.2. KURTI PALANKIAS SĄLYGAS SAUGIAI LEISTI LAISVALAIKĮ						
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų	12,0	6,6	0,0	32,7	1,8	
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	11,2	6,5	0,0	29,7	1,7	
Mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyventojų	20,0	14,0	0,0	32,2	1,4	
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	16,0	13,9	0,0	33,9	1,15	
2.3. MAŽINTI AVARINGUMĄ IR TRAUMŲ KELIŲ EISMO ĮVYKIUOSE SKAIČIŲ						
Mirtingumas dėl eismo įvykių (V00-V99) 100 000 gyventojų	4,0	8,6	0,0	27,6	0,47	
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00-V99) rodiklis 100 000 gyventojų	8,2	8,5	0,0	27,6	0,96	
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	0,0	3,4	0,0	18,6	0,0	

Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	115,9	65,4	19,2	133,5	1,77	
2.4. MAŽINTI ORO UŽTERŠTUMĄ						
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	125,0	1010,0	40,0	33395,0	0,12	
3. FORMUOTI SVEIKĄ GYVENSENĄ IR JOS KULTŪRĄ						
3.1. SUMAŽINTI ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ, TABAKO VARTOJIMĄ, NETEISĖTĄ NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMĄ IR PRIEINAMUMĄ						
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, 100 000 gyventojų	0,0	4,5	0,0	30,8	0,0	
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0,0	4,6	0,0	42,3	0,0	
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyventojų	32,0	23,4	7,4	65,4	1,36	
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	28,6	23,0	0,0	64,7	1,24	
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	8,0	54,2	0,0	326,3	0,14	
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai	135,3	172,4	31,1	397,5	0,78	

licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais						
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	107,9	150,2	24,5	324,6	0,71	
3.2. SKATINTI SVEIKOS MITYBOS ĮPROČIUS						
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis	18,7	35,4	13,6	76,9	0,52	
4. TIKSLAS – UŽTIKRINTI KOKYBIŠKĄ IR EFEKTYVIĄ SVEIKATOS PRIEŽIŪRĄ, ORIENTUOTĄ Į GYVENTOJŲ POREIKIUS						
4.1. UŽTIKRINTI SVEIKATOS SISTEMOS TVARUMĄ IR KOKYBĘ, PLĖTOJANT SVEIKATOS TECHNOLOGIJAS, KURIŲ EFEKTYVUMAS PAGRĮSTAS MOKSLO ĮRODYMAIS						
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.	4,7	6,6	4,1	10,4	0,71	
4.2. PLĖTOTI SVEIKATOS INFRASTRUKTŪRĄ IR GERINTI SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ KOKYBĘ, SAUGĄ, PRIEINAMUMĄ IR Į PACIENTĄ ORIENTUOTĄ SVEIKATOS PRIEŽIŪRĄ						
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,1	2,1	1,0	7,0	1,47	
Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	4,8	7,3	1,8	6,4	0,65	
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	7,3	8,5	3,1	9,7	0,85	
Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūras paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis	18,46	18,8	16,9	19,24	0,98	

Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų	12,0	4,1	0,0	19,7	2,9	
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 100 000 gyventojų	2,8	2,9	0,0	8,4	0,96	
4.3. PAGERINTI MOTINOS IR VAIKO SVEIKATĄ						
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių	15,3	4,5	0,0	19,5	3,4	
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys	94,6	93,7	88,7	99,4	1,00	
1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina), poliomielito ir B tipo hemof. influenz. infekcijos skiepimų apimtys	94,8	94,1	88,2	100,0	1,00	
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų	4,5	6,2	1,1	25,1	0,72	
Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas	4,1	4,2	3,0	6,2	0,97	
4.4. STIPRINTI LĒTINIŲ NEINFEKINIŲ LIGŲ PREVENCIJĄ IR KONTROLĒ						
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų	1198,5	805,5	574,6	1463,1	1,48	
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99)	930,9	804,4	524,3	1114,3	1,15	

100 000 gyventojų						
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų	267,7	195,2	107,3	617,7	1,37	
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	206,5	194,5	113,0	518,7	1,06	
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų	351,6	285,8	199,8	496,7	1,23	
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	291,1	282,1	232,1	353,9	1,03	
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyventojų	30,4	45,6	24,9	81,2	0,66	
5.PREVENCINĖS PROGRAMOS:						
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje	32,5	46,5	16,1	56,9	0,69	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje	60,8	52,5	28,3	71,9	1,15	
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje programoje	35,8	49,9	18,6	65,6	0,71	

Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencinėje programoje	23,3	39,0	14,7	55,6	0,59	
Tikslinės populiacijos (6–14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.	8,8	17,0	5,7	54,0	0,51	

2016 m. pradžioje Biržų savivaldybėje gyveno 25418 gyventojų. Lyginant su 2015 m. gyventojų skaičius sumažėjo 260 gyventojų. Biržų savivaldybėje vyrai sudarė 46,2 proc. gyventojų, moterys- 53,9 proc. 2016 m. Biržų mieste gyveno – 48,3 proc. gyventojų, kaimo vietovėse- 51,7 proc. gyventojų. Biržų savivaldybėje, pagal amžiaus grupes, vaikai iki 15 m. amžiaus sudarė 13,9 proc. gyventojų, darbingo amžiaus gyventojai- 58,5 proc. gyventojų, pensinio amžiaus gyventojų buvo 27,6 proc. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgėja. 2016 m. Biržų rajone buvo 73,4 metai (Lietuvos - 74,9). Gyventojų skaičiaus pokytis Biržų r. buvo – -24,1, Lietuvos – -14,2.

Biržų rajone 2016 m. gimė 191 kūdikis. Lyginant duomenis su paskutiniaisiais metais, 2016 m. gimstamumo rodiklis Biržų rajone sumažėjo. Gimusiųjų skaičius tenkantis 1000 /gyv.-7,8. Mirtingumas rajone nežymiai padidėjo. Analizuojant mirtingumą pagal lytį, rajone mirė 260 moterų ir 216 vyrų, iš viso 476 gyventojai. 2016 m. užregistruotas kūdikių mirtingumas (iki 1 metų) – 3, taip pat kaip 2015 m.

2016 m. Biržų rajone išaugo santuokų skaičius, užregistruota 181 santuoka. Didėjant santuokų skaičiui didėjo ir ištuokų skaičius, užregistruota - 76 ištuokos. Ilgalaikių bedarbių skaičius užregistruotas – 401. Ilgalaikio nedarbo lygio rodiklis Biržų rajone 2,7, Lietuvoje – 2,2. Biržų rajono savivaldybėje ilgalaikio nedarbo rodiklis mažiausias apskrities rajonuose. Didžiausias ilgalaikio nedarbo lygis buvo Pasvalio rajone. Lietuvos rodiklis mažesnis už Biržų rajono rodiklį. Biržų rajone užregistruota socialinės pašalpų gavėjų skaičius – 1357. Socialinės rizikos šeimų skaičius Biržų rajone – 144, Lietuvoje– 9676. Socialinės rizikos šeimų skaičius 100 gyv. Biržų rajone –5,8, Lietuva– 3,4.

Iš 1 lentelės pateiktų PRS rodiklių reikšmių Biržų savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu matyti, kad:

✓ iš visų sveikatos rodiklių geresni (*žalioji zona*) nei Lietuvos vidurkis:

- Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų
- Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyventojų
- Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, 100 000 gyventojų
- Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų
- Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)
- Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.

- 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys
- 1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina), poliomielito ir B tipo infekcijos skiepavimų apimtys
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje
- ✓ *kai kurie rodikliai patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (raudonoji zona)*
- Asmenų, susižalojusių dėl nukritimo, skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų
- Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis
- Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių
- Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų
- Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyventojų
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencinėje programoje
- ✓ *kiti 37 rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona)*

Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

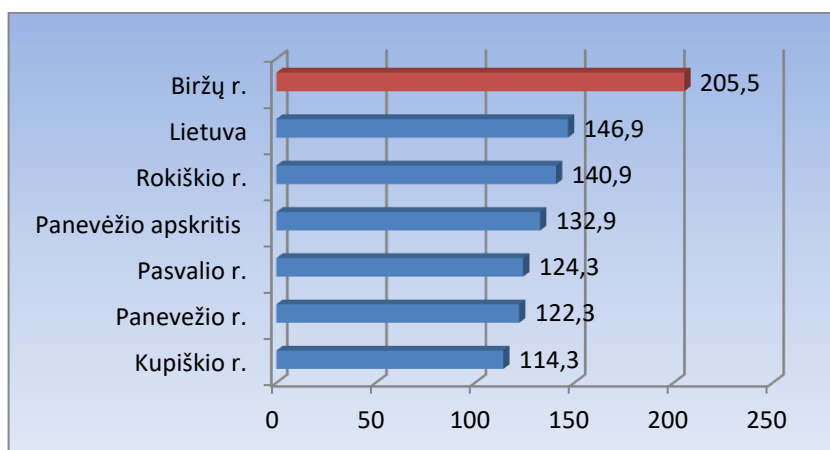
- Asmenų, susižalojusių dėl nukritimo, skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų
- Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių
- Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų

2. SPECIALIOJI DALIS

2.1. Asmenų, susižalojusių dėl nukritimo, skaičius 65+ m. amžiaus grupėje

Asmenų, susižalojusių dėl nukritimo skaičius – tai per metus stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose užregistruotų susižalojimų dėl nukritimų atvejų skaičius tarp 65 metų ir vyresnio amžiaus gyventojų, tenkantis 10 000 gyventojų. Kai asmeniui ta pati liga (arba kelios skirtingos ligos iš nurodyto intervalo) yra naujai užregistruota kelis kartus, asmuo skaičiuojamas tik vieną kartą.

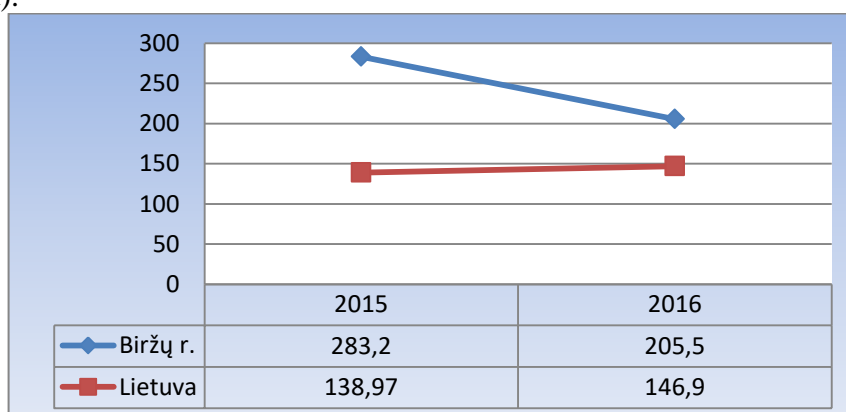
Biržų rajone susižalojimų dėl nukritimo atvejų skaičius 65+m. amžiaus asmenų gerokai viršija apskrities rajonų rodiklius ir Lietuvos rodiklį (1 diagrama). Biržų rajonas dėl šių sužalojimų pirmauja visoje Lietuvoje. Užregistruotas skaičius rajone – 125 atvejai. Lietuvoje buvo registruoti 8071 susižalojimai dėl nukritimo atvejai. Šis rodiklis vienas iš didžiausių prioritetingos sveikatos problemų buvo taip pat 2015 metais.

1 diagrama. Apskrityje sužalojimų dėl nukritimo atvejų skaičius 65+m. amžiaus grupėje (skaičius 10 000 gyventojų)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Privalomojo sveikatos draudimo fondo informacinės sistemos SVEIDRA duomenys

Rajono rodiklį palyginant su praeitais metais, matyti, kad atvejų skaičius sumažėjo 1,3 karto, tačiau vis tik lieka aukštu rodikliu. 2016 m. Lietuvos rodiklis yra didesnis už ankstesnius metus 0,9 karto (2 diagrama).

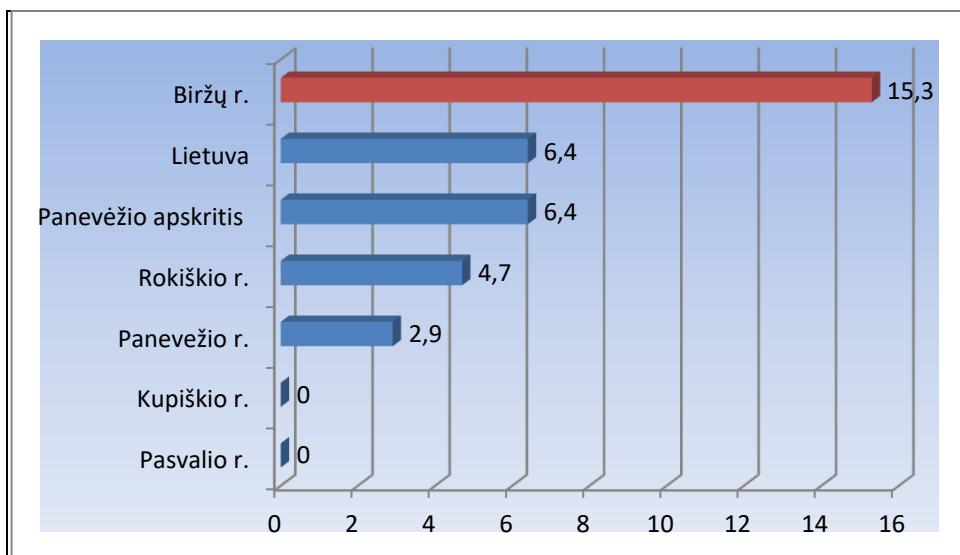
2 diagrama. Sužalojimų dėl nukritimo atvejų skaičius 65+m. amžiaus grupėje dinamika Biržų rajone ir Lietuvoje 2015-2016 m. rodiklis (10 000 gyventojų)

2.2. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas

Kūdikių mirtingumas parodo, kiek mirė kūdikių (vaikų iki vienerių metų) per metus 1000 gyvų gimusiųjų. Gyvas gimęs (naujagimis) – kūdikis, kuris iš karto po gimimo parodo pirmuosius gyvybės

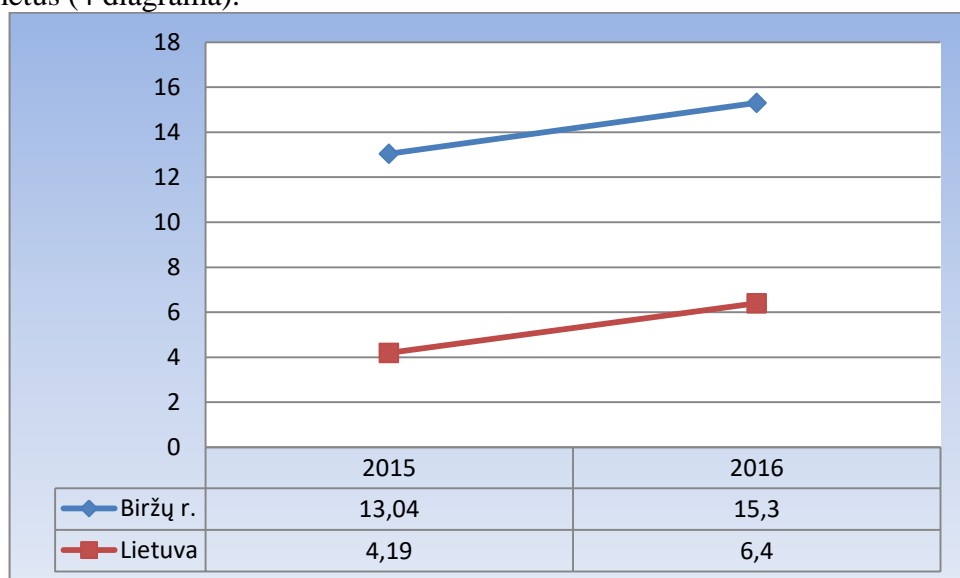
ženklus (savarankišką kvėpavimą ar širdies plakimą). Gyvo gimusiojo gimimas registruojamas suteikiant jam asmens kodą, įrašant gimimo įrašą ir išduodant gimimo liudijimą. Biržų rajone užregistruoti 3 atvejai mirę kūdikiai iki vienerių metų. Lietuvoje atvejų skaičius užregistruotas – 139.

2016 m. Biržų rajono rodiklį lyginant su Lietuvos rodikliu, matyti, kad rajono 2,3 karto rodiklis yra didesnis. Šis rodiklis yra aukštas lyginant su kitais miestais (3 diagrama).

3 diagrama. Apskirtyje kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių
Šaltinis: Statistikos departamentas

Lietuvoje kūdikių mirtingumas didesnis nei 2015 m. Biržų rajono rodiklis didesnis taip pat už ankstesnius metus (4 diagrama).

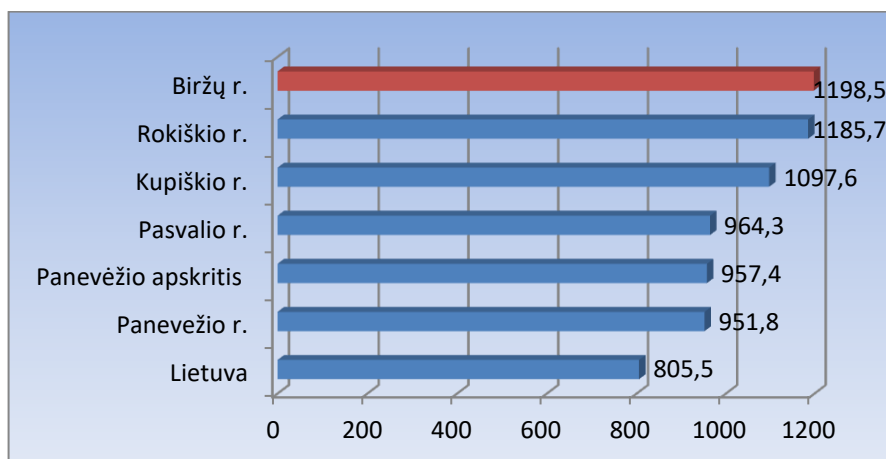

4 diagrama. Kūdikių mirtingumo dinamika Biržų rajone ir Lietuvoje 2015-2016 m. (10 00 gyventojų)

2.3. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų

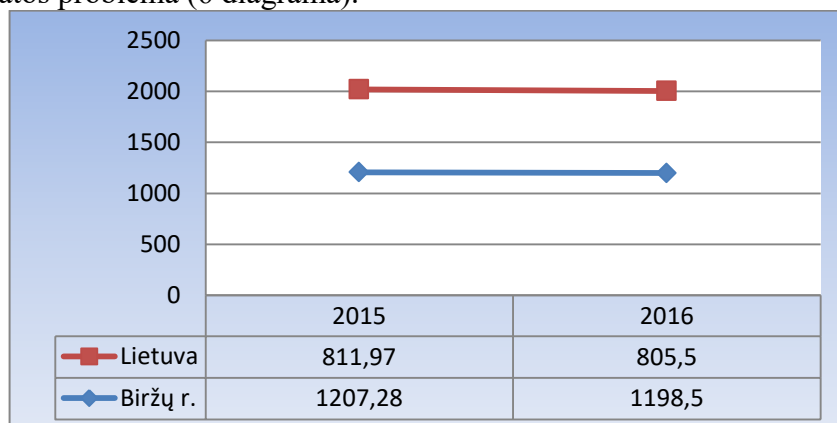
Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis – mirusiųjų nuo kraujotakos ligų skaičius per metus 100 000 vidutinių metinių gyventojų. 2016 m. Biržų rajono mirtingumo rodiklis nuo kraujotakos sistemos ligų buvo didesnis už šalies rodiklį ir kitus apskrities miestus (5 diagrama). Rajone užregistruota 300 atvejų. Lietuvoje atvejų skaičius užregistruotas – 23103.

Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis – mirusiųjų nuo kraujotakos ligų skaičius per metus 100 000 vidutinių metinių gyventojų. Standartizuotas rodiklis parodo, koks būtų mirtingumo rodiklis, jei gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes būtų toks pats, kaip ir standartinės Europos populiacijos (Eurostatas, 2013). Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis Biržų r. yra taip pat didelis - 930,9/100 000 gyv., Lietuvos rodiklis yra 804,4/100 000 gyv.

5 diagrama. Apskirtyje mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyventojų
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Valstybinis Mirties atvejų ir jų priežasčių registras

Biržų rajone mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų sumažėjo, tačiau lieka didžiausių prioritetinės sveikatos problema (6 diagrama).

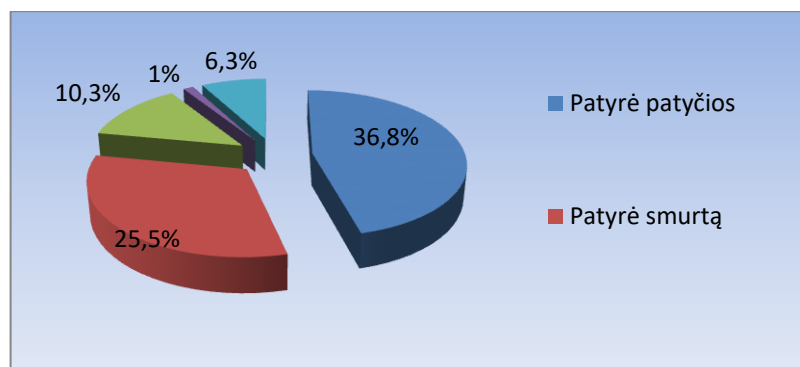

6 diagrama. Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų dinamika Biržų rajone ir Lietuvoje 2015-2016 m. (10 00 gyventojų)

3. PAPILDOMAI APRAŠOMI RODIKLIAI

3.1. Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, moksleivių gyvenimo tyrimas

2016 metų gyvenimo tyrimo rezultatai parodė, kad patyčios yra viena iš didžiausių problemų tarp mokyklinio amžiaus mokinių (7 diagrama). 36,8 proc. mokinių patyrė patyčias (1,6 proc. daugiau nei 2015 m.) 25,5 proc. apklaustųjų mokinių patyrė smurtą (9,7 proc. *mažiau* 2015 m.). 10,3 proc. apklaustųjų mokinių yra rūkantys (0,8 proc. *mažiau* nei 2015 m.). 1 proc. apklaustųjų vartoja narkotikus (2,8 proc. *mažiau* 2015 m.). 6,3 apklaustųjų dažnai vartoja alkoholį (2,5 proc. daugiau nei 2015 m.). Apklausos metu 2,1 proc. nurodė bandę žudyti (0,3 proc. daugiau nei 2015 m.). Tyrimo rezultatai rodo, kad mokinių, kurie patiria smurtą, rūko cigaretes ir vartoja narkotines medžiagas buvo sumažėję.

7 diagrama. 2016 m. mokinių gyvenimo tyrimas
Šaltinis: Biržų visuomenės sveikatos biuro apklausa

3.2. Biržų rajono maudyklų vandens kokybė 2017 m.

2017 m. vandens kokybiniai tyrimai Biržų rajone atlikti šiuose labiausiai lankomuose vandens telkiniuose: Širvėnos ežero Jaunimo parke, Širvėnos ežero centrinėje maudykloje, Apaščios upėje A. Dauguviečio parke.

Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras stebi ir analizuoja maudyklų vandens tyrimų rezultatus vadovaudamasis Lietuvos higienos normos 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė” reikalavimais bei reguliariai informuoja visuomenę apie vandens kokybę ir taršos atvejus pagal tirtus parametrus.

2017 m. maudyklų sezono metu buvo atlikta po 8 tyrimai kiekvienoje iš maudyklų. Buvo ieškoma žarninių lazdelių (norma 1000), žarninių enterokokų (norma 100) ir salmonelių skaičius. Imtų bandinių tyrimai parodė neužterštą vandenį visą maudymosi sezoną.

2 lentelė. Imtų bandinių tyrimų rezultatai 2017 m.

	05 22		06 05		06 19		07 03		07 17		07 31		2 08 10		08 24	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Maudykla Širvėnos ežero Jaunimo parke	0	13	4	8	1	12	11	83	<4	<4	4	14	12	28	<4	<4
Širvėnos ežero Centrinė maudykla	0	<4	4	8	1	11	27	56	6	61	35	77	8	23	<4	0
Maudykla Apaščios upėje A. Dauguviečio parke	0	7	1	1	1	59	16	49	18	25	30	75	84	21	37	55

Pastaba. I – žarniniai enterokokai (norma 100); II – žarninės lazdelės (norma 1000).

IŠVADOS

1. Lyginant Biržų rajono rodiklius Lietuvos mastu *geriausi rodikliai*: asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe; pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių; mirtingumas dėl priežasčių susijusių su narkotikų vartojimu; nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda; išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius; 2 metų amžiaus vaikų MMR1 skiepijimo apimtys, 1 metų amžiaus vaikų DTP skiepijimo apimtys.

2. Lyginant Biržų rajono rodiklius Lietuvos mastu *prasčiausi rodikliai*: kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus rodiklis; kūdikių mirtingumas; asmenų (65+ m.) susižalojusių dėl nukritimo skaičius; mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų; mirtingumas nuo piktybinių navikų.

3. 2016 m. lyginant rodiklius *su praeitais metais*, rodikliai *padidėjo* mirtingumu dėl savižudybių (100000 gyv.), mokyklinio amžiaus vaiku nesimokančių mokyklose (1000 gyv.), sergamumas piktybiniais navikais, padidėjęs gyventojų skaičiaus pokytis (1000 gyv.).

4. 2016 m. lyginant rodiklius *su praeitais metais*, rodikliai *sumažėjo* socialinės rizikos šeimų skaičius (1000 gyv.,) susižalojimų dėl nukritimo atvejų (10000 gyv.), mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (100 000 gyv.).

5. Biržų rajone daugiausiai užregistruota tikslinės populiacijos dalis – asmenys, dalyvavę prevencinėse programose, buvo gimdos kaklelio piktybinių navikų. Mažiausiai dalyvavę prevencinėje programoje buvo širdies kraujagyslių ligų prevencijos programoje.

REKOMENDACIJOS

1. Skiriamas visuomenės sveikatos rėmimo specialiosioms programoms lėšas, skirstyti atsižvelgiant į esančius sveikatos sutrikimus ir problemas. Reikėtų skirti didesnę dėmesį kraujotakos sistemos ligoms, sužalojimų dėl nukritimo vyresniems asmenims prevencijai ir kūdikių mirtingumui.
2. Gyventojus, turinčius rizikos veiksnius (alkoholio, tabako, nutukimo, mažo fizinio aktyvumo) konsultuoti dėl galimybių ir būdų šiems veiksniams mažinti. Skatinti rizikos grupių asmenis dalyvauti širdies ir kraujagyslių stiprinimo programai.
3. Atsižvelgiant į didelį susižalojimo dėl nukritimų skaičių vyresnio amžiaus žmonių grupėje, rekomenduojama skatinti jų fizinį aktyvumą, vykdyti įvairias fizinio aktyvumo programas, galinčias sumažinti senų žmonių kritimų ir su jais susijusių traumų skaičių.
4. Suteikti motinoms didesnę galimybę naudotis visomis kvalifikuotomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir programomis įskaitant šeimos planavimą, reprodukcinės sveikatos paslaugas, prenatalinės ir postnatalinės priežiūros srityse. Tokios paslaugos turi būti prieinamos visoms moterims ir padėti mažinti kūdikių mirtingumą, taip užtikrinti sveikų vaikų gimimą ir sveiko vaiko raidą.
5. Skatinti gyventojus reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis savo sveikatą.
6. Būtina plėtoti asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros sektorių bendradarbiavimą, siekiant aukštesnių profilaktinių patikrų rezultatų.